

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(кафедра дошкільної та початкової освіти)
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. КОМІСІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ В КРАКОВІ
(Республіка Польща)
КЗ СУМСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ:

НОВАЦІЇ, ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

Запоріжжя

2025

Леся Клевака

кандидат педагогічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри психології та педагогіки,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

Вікторія Шевчук

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та педагогіки,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У РОБОТІ З ДІТЬМИ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасному суспільстві, особливо в умовах соціальних викликів та змін, роль вихователя в закладах дошкільної освіти набуває особливої значущості. Дошкільний вік є важливим періодом у формуванні особистості дитини, її емоційного, соціального та когнітивного розвитку. Відтак, професійна підготовка майбутніх вихователів повинна включати глибоке оволодіння психологічними знаннями та навичками, що дозволяють ефективно підтримувати розвиток дітей раннього та дошкільного віку.

Сучасна система дошкільної освіти ставить перед вихователем високі вимоги не лише у сфері педагогічної майстерності, а й глибокого розуміння психології дитини. Знання психологічних основ розвитку дитини є необхідною умовою професійної компетентності кожного майбутнього вихователя. Адже саме в ранньому та дошкільному віці формуються базові особистісні якості, закладаються фундаментальні навички соціального функціонування, розвивається мислення, мовлення, емоційна чутливість та пізнавальна активність.

Вивчення психологічних навчальних дисциплін дозволяє здобувачам вищої освіти не лише здобути теоретичні знання, а й розвивати практичні вміння у сфері психолого-педагогічного супроводу дитини. Майбутній вихователь вчиться аналізувати дитячу поведінку, розуміти причини певних емоційних реакцій, вчасно помічати відхилення у розвитку та надавати відповідну допомогу або підтримку.

Завдяки психологічним знанням вихователь здатен: створити безпечне, комфортне та підтримувальне освітнє середовище; формувати у дітей впевненість у собі та позитивне ставлення до себе й інших; розвивати навички спілкування, саморегуляції та емоційної виразності; підтримувати дітей у період адаптації, переживання тривожності або кризових моментів; будувати ефективну взаємодію з батьками на засадах партнерства та довіри.

Окремо варто наголосити, що сучасний вихователь має бути не лише педагогом, а й своєрідним психологом, що володіє навичками спостереження,

емпатії, вмінням слухати та чути, розуміти дитину на рівні її почуттів. Це особливо важливо в умовах сьогодення, коли діти часто зазнають впливу стресових факторів – соціальних, емоційних, інформаційних.

Вивчення психологічних дисциплін також сприяє особистісному зростанню самого студента – майбутнього вихователя. Він розвиває навички саморефлексії, толерантності, внутрішньої рівноваги, що є вкрай важливими для професійного благополуччя вихователя.

Таким чином, підготовка майбутніх вихователів без глибокої психологічної складової є неможливою. Знання у галузі психології – це той ключ, що відкриває двері до розуміння дитинства, до створення умов для повноцінного розвитку кожної дитини, до побудови гармонійного освітнього процесу, в якому дитина почувається щасливою, цінною та захищеною.

Серед методів підготовки майбутніх вихователів до використання психологічних знань у роботі з дітьми раннього та дошкільного віку в Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» використовують:

- лекційно-семінарські заняття, які спрямовані на систематизацію теоретичних знань із загальної, дитячої та спеціальної психології; аналіз типових психологічних ситуацій у роботі з дітьми; формування базового розуміння про етапи розвитку психіки в ранньому та дошкільному віці;

- тренінгові методики, а саме: тренінги емоційного інтелекту; тренінги розвитку емпатії, комунікативних умінь; психотренінги для майбутніх вихователів (наприклад, «Я – вихователь», «Зрозумій дитину»). Під час тренінгів використовуємо вправи на усвідомлення емоційних станів дитини та способів емоційної підтримки [1, с. 102-103].

Здобувачі освіти спеціальності А2 Дошкільна освіта мають можливість обрати вибірковий курс «Психодіагностика дітей дошкільного віку», під час вивчення якого майбутні вихователі вчать застосовувати психологічні тести, спостереження, бесіди, діагностичні ігри; інтерпретувати результати; визначати індивідуальні особливості розвитку дитини; формувати рекомендації для педагогічного впливу.

Аналіз кейсів та педагогічних ситуацій – робота з реальними або змодельованими ситуаціями з практики ЗДО; пошук психологічно доцільних рішень; розвиток здатності бачити психологічні аспекти педагогічної взаємодії. Доречним є ознайомлення майбутніх педагогів із практичними порадами психологів, особливо в умовах війни [1, с. 103].

Психологічне моделювання, а саме: рольові ігри (вихователь-дитина, вихователь-батьки, вихователь-психолог); моделювання ситуацій кризових станів у дітей, конфліктів, адаптації до ЗДО тощо; аналіз власної поведінки та психологічного клімату. Моделювання проблемних ситуацій з використанням проблемних запитань, задач, стимулює пізнавальну активність студента, підвищує ефективність засвоєння предмету, дозволяє виявити особисту позицію студента щодо проблеми та отримати знання про шляхи її практичного вирішення. Проблемний підхід під час лекційних та практичних занять активізує увагу, творчу активність, вміння висловлювати власну точку зору,

обстоювати її, сприяє глибшому засвоєнню матеріалу [2, с. 160]. Педагогічна практика, під час якої майбутні вихователі проводять спостереження за дітьми з психологічним коментарем; застосують набуті знання у реальних умовах ЗДО; проводять ігри, заняття, бесіди з урахуванням психологічного стану дитини.

Важливим є самоаналіз та рефлексія здобувачів вищої освіти. Наприклад, ведення щоденника професійного зростання; рефлексивні обговорення після занять і практики; аналіз особистісної готовності до взаємодії з дітьми.

Ефективне поєднання зазначених методів забезпечує не лише глибоке розуміння психології дитини, а й формує в майбутніх вихователів здатність чутливо, грамотно й професійно реагувати на потреби малюків, сприяючи їх гармонійному розвитку.

Підготовка майбутніх вихователів до використання психологічних знань у роботі з дітьми раннього і дошкільного віку є важливим компонентом їх професійної підготовки. Ефективне поєднання теоретичних знань та практичних навичок дозволяє створити умови для всебічного розвитку дитини та забезпечити її психологічне благополуччя. Важливою є також постійна професійна підтримка та розвиток педагогів у сфері психології, що сприятиме підвищенню якості дошкільної освіти в цілому.

Список використаних джерел

1. Матішак М. В., Скоморовська І. А. Підготовка майбутніх вихователів ЗДО до психоемоційної підтримки дітей раннього і дошкільного віку. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2024. Вип. 1. С. 98–104.

2. Пасічніченко А. В., Ковалевська Н. В. Психологічна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2021. Вип. 1. С. 157–162.

Орина Книш

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»,
Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя, Україна)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ

Розвиток освіти ХХІ століття нерозривно пов'язаний з науково-технічним прогресом, розвитком сучасних комп'ютерних технологій. З огляду на це підготовка майбутніх учителів також підлягає модернізації відповідно до сучасних тенденцій. У процесі фахової підготовки майбутніх учителів мають бути враховані зміни, які відбуваються в суспільстві, тож основою цього процесу має бути зміст, який забезпечуватиме випереджальну підготовку спеціаліста [1].

Погоджуємося із думкою Я. Островської в тому, що ефективність